Interview met Henk Strijbosch

Karigheid en plasticiteit: een sterke combinatie

Annemarie van Diepenbeek

Henk Strijbosch

Foto: Annemarie van Diepenbeek

Tijdens de RAVON-dag van 7 november 2008 ontving dr. Henk Strijbosch de Lendersprijs, die dit jaar voor de derde keer uitgereikt werd. Henk Strijbosch is oud-vakdocent Dierecologie aan de Radboud Universiteit te Nijmegen. Voor de vele aanwezigen behoefde de keuze van de laureaat nauwelijks toelichting: als geen ander vormde Henk Strijbosch voor veel oud-studenten dé inspiratiebron voor de studie en ontwikkeling van de herpetologie in Nederland. Veel van zijn vroegere studenten zijn actief in de wereld van de herpetologie of beroepsmatig betrokken bij andere terreinen van natuurstudie of soortbescherming. De Lendersprijs is ingesteld in 2006 en genoemd naar Rob Lenders, jarenlang voorzitter van RAVON en zijn broer Ton, die als voortrekker de herpetologische studiegroepen in Nederland vorm gaf.

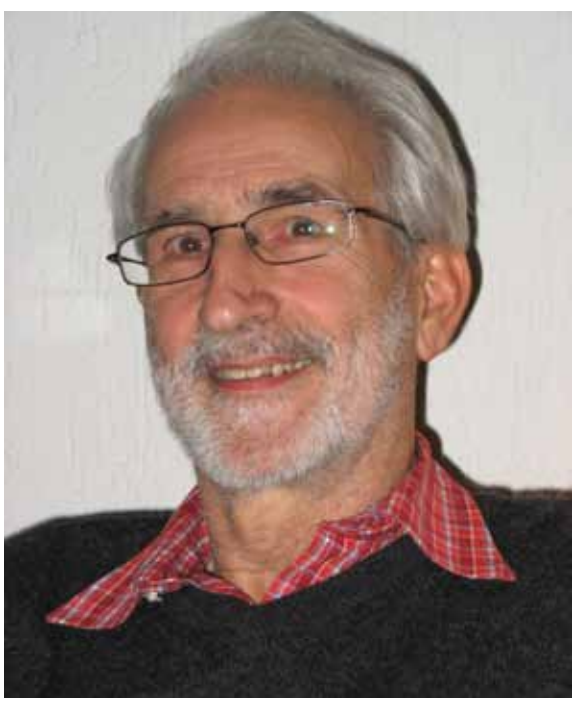

Van harte gefeliciteerd met deze prijs, een uitdrukking van waardering voor jouw bijdrage aan de ontwikkeling van de herpetologie in Nederland. Tijdens de RAVON dag reageerde je heel verrast. Toen ik de zaal in keek, meende ik echter zo ongeveer iedereen te zien denken: … Natúúrlijk ontvangt Henk Strijbosch de Lendersprijs …
Toch was ik heel verrast en ik vond het ook echt leuk om deze prijs te ontvangen!

Het volgende citaat komt uit jouw rede in 2000 met als thema "Herpetologie en zijn beoefenaren", bij het afscheid van de afdeling Dierecologie van de Radboud Universiteit in Nijmegen:
"Deze stinkende, walgelijke dieren worden gekenmerkt door een hart met maar één kamer en één boezem, twijfelachtige longen en een dubbele penis. De meeste zijn weerzinwekkend vanwege hun koude lichaam, bleke kleur, kraakbeenachtig skelet, vuile huid, woest uiterlijk, koele ogen, kwalijke geur, rauwe stem, smerige woonplekken en vreselijk vergif; de Schepper heeft zich dan ook niet ingespannen er veel van te produceren."

Foto: Jelger Herder

Uitreiking van De Lendersprijs

Je bent een herpetoloog in hart en nieren. Toch benadrukte je de niet-aaibaarheid van de kruipende dieren door Linnaeus te citeren uit zijn grote werk Systema Naturae, uit 1758. Wat zou je, als je nu met Linnaeus aan tafel kon zitten, hem willen zeggen of vragen over zijn toenmalig verwijt aan de Schepper?
Dat citaat uit zijn werk moet je natuurlijk in de godvruchtige context van zijn tijd zien. Darwin was nog niet geboren, er heerste nog een absoluut geloof in de Schepper. Je zou Linnaeus te kort doen door hem deze houding als een tekortkoming aan te rekenen. Het opvallende van reptielen is dat ze als soortgroep tegelijkertijd fervente liefhebbers kennen en mensen bij wie ze een enorme afschuw oproepen, ook nu nog! Dat wilde ik benadrukken: zelfs Linnaeus had er een afkeer van. Hierover filosoferend zou je dit kunnen verklaren uit hun geheime chemische oorlogsvoering: onbegrepen vergif wekt een irrationele afschuw op. Het zit dan ook in de genen.

Van het afscheid met een sprong terug naar het begin. Hoe is het allemaal begonnen?
Om een of andere reden vond ik als kind reptielen al interessanter dan alle andere dieren. In mijn geboortedorp, aan het randje van de Peel, zag ik als kleine jongen vaak hagedissen wegschieten, maar het lukte me niet ze zelf te vangen, ze waren me te vlug af. Daarom vroeg ik mijn vader om er een voor me te vangen. Ik koesterde het diertje als een kostbaar kleinood, in een grote weckfles. Direct uit school ging ik er dagelijks spinnetjes voor vangen. Ook had ik een oom die beroepsturfsteker was en die tijdens zijn beroepsuitoefening in de Peel heel vaak hagedissen tegenkwam. Ik ging als kind soms met hem mee, als tijdelijk hulpje, en van hem leerde ik hoe ik ze ook zelf te pakken kon krijgen. Die gingen dan ook mee naar huis en werden daar vertroeteld. Die ontvankelijkheid, die genegenheid voor een soort zit als kind in je.

Je hebt biologie gestudeerd, zoölogie was je grote interesse. Toch was je eerste werkveld vooral botanisch gericht en ook je proefschrift (Strijbosch, 1976) had een voornamelijk botanische inhoud. Hoe kwam dat zo?
Omdat ik als beginnende student op botanisch gebied een enorm manco vertoonde, heb ik daar tijdens mijn studie veel aandacht aan besteed. Ik liep dan ook een botanische stage bij prof. Victor Westhoff, die destijds net de afdeling Geobotanie opgericht had aan de universiteit van Nijmegen. Na mijn afstuderen wilde ik als zoöloog gaan werken, bij voorkeur aan een onderzoeks- plus natuurbeschermingsinstituut als het toenmalige RIVON/RIN. Nog voor mijn afstuderen in 1969 vroeg Victor Westhoff mij lid te worden van zijn jonge staf, vooral voor het geven van botanische veldexcursies. Ondanks mijn aanvankelijke twijfel (ik wilde immers de zoölogische kant op!) ben ik er toch als pas afgestudeerde begonnen, hierbij sterk geholpen door de zeer open instelling van Westhoff ('ik hoefde er mijn liefde voor dieren niet te begraven'). Ook zag ik de kans om onder zijn leiding meer allround veldbioloog te worden. Ik ben dan ook bij hem aan een promotieonderzoek begonnen, waarbij hij me in de keuze behoorlijk vrij liet. Ik koos voor een onderzoek waarin de interrelatie tussen het voorkomen van plantensoorten, amfibieënsoorten en een aantal abiotische factoren centraal stond. En dat dan vooral gericht op bruikbare informatie voor terreinbeheer. Toen er in 1973 een plek vrij kwam bij dr. Hein Oomen op de afdeling Dieroecologie in Nijmegen, stapte ik naar die afdeling over. Het veldonderzoek voor mijn promotiestudie bij Westhoff was toen al grotendeels afgerond, maar er stond nog niets op papier. Het was een bulk aan gegevens en Westhoff wilde er geen enkel detail van verloren laten gaan. Uiteindelijk zijn alle dieroecologische gegevens dan ook buiten het proefschrift gehouden. Die zijn later als aparte publicaties in zoölogische tijdschriften verschenen. Ondanks die scheiding was Hein Oomen toch ook mijn tweede promotor, ik werkte toen al drie jaar op zijn afdeling.

Levendbarende hagedis, mannetje.

Foto: Jelger Herder

Wie waren je inspirators en met wie werkte je samen tijdens je studie en docentschap aan de Radboud Universiteit (voorheen Katholieke Universiteit Nijmegen)?
Tijdens mijn studie heb ik de colleges van Victor Westhoff, Hein Oomen, Daan Teunissen en Hans van Abeelen als de meest inspirerende ervaren. Westhoff vond ik een natuurfilosoof, als docent bracht hij je een respectvolle houding bij voor dieren en planten. Oomen was een allrounder, die je met weinig woorden en op plezierige wijze iets bij kon brengen. Een wijze, open minded man, met wie studenten open debatten konden voeren. Bij Teunissen haalde ik mijn gebrek aan geologische kennis in. Hij stopte zeer veel energie in het goed overbrengen van leerstof; van hem heb ik geleerd hoe je excursies voorbereidt en ook hoe je een goed docent kunt worden. Als dierecoloog moet je ook iets van ethologie in je portefeuille hebben en Van Abeelen zorgde daarvoor.
Toen ik in 1973 op Dieroecologie kwam, had ik daar voornamelijk te maken met twee personen. Zoals gezegd stond die afdeling onder de bezielende leiding van Hein Oomen, een aimabele en zeer toegankelijke persoon, wat zijn weerslag had op zowel de begeleiders aldaar als op de studenten die er onderzoek kwamen doen. Omdat Hein open stond voor de herpetologie, kon ik bij hem realiseren wat mijn meest ideale werkplek was: de combinatie herpetologisch onderzoek en hoger onderwijs. Met Jan van Gelder, Oomens eerste assistent, die na een amfibieënstage op de Hamert in Noord-Limburg amfibieën als ideale studieobjecten geadopteerd had, werkte ik toen al jaren samen en deze samenwerking bleef intens door alle jaren heen. Ons contact was dermate goed, dat we elkaars werk, met name wat de begeleiding van stagestudenten betreft, altijd geruisloos konden overnemen. Toen we elkaar in 1973 ook formeel troffen, werkte het toen juist van kracht worden van de Natuurbeschermingswet (waardoor alle inheemse amfibieën- en reptielensoorten integraal beschermd wer-

den) als een positieve factor bij de invulling van de onderzoeksrichting van de afdeling. Herpetologisch onderzoek kon body geven aan de droge letters van de wet en aangezien de inheemse herpetofauna een te overzien aantal soorten kent, was het voor onze kleine afdeling een te behappen groep om met enige diepgang te kunnen bestuderen.

Gedurende ruim 30 jaren heb je vele studenten begeleid. De sterke oriëntatie op herpetologie trok studenten aan uit alle delen van het land. De opleiding vormde een landelijke kweekvijver voor herpetologen. Waarom trok die studierichting zo sterk?

Grofweg zijn daarvoor drie redenen te noemen:

1) Als initiële factor om biologie te gaan studeren kiezen veel studenten de studie eenvoudigweg omdat ze dieren leuk vinden. Héle en levende dieren, geen weefselkweek, en dat boden wij: het onderzoeken van iets waarvoor ze deze studie ook echt hadden gekozen.
2) De toegankelijkheid en open leiding van Hein Oomen en zijn medewerkers, hun intensieve begeleiding en de manier waarop zij behalve onderzoeksmethoden ook veldervaring wisten over te dragen. Ook de practica trokken veel studenten.
3) Het was een zeer open afdeling waarvan de naamsbekendheid ook nog vergroot werd door het veelvuldig geven van lezingen. Voor stages kwamen ook studenten van andere universiteiten. Bij de universiteit binnenkomende vragen over dieren werden altijd automatisch doorgesluisd naar de afdeling Dieroecologie waar ze serieus behandeld werden. Studenten droegen hun positieve ervaringen uit. Vaak ontstond er een overaanbod, waardoor we studenten moesten afwijzen.

Groepsfoto's van studenten met begeleider Henk Strijbosch in augustus 1983, 1984 en 1986.

Je excursies van destijds in binnen- en buitenland zijn beroemd. In de bibliotheek van RAVON staat een dikke rij studentenverslagen hiervan. Het water loopt je in de mond als je ze doorbladert en leest hoeveel soorten er werden gevonden, gevangen en bekeken, gemeten en gewogen.

De studenten waren zelf zo enthousiast! Ook 's nachts gingen ze graag mee op pad, bijvoorbeeld om in de Camargue boomkikkers te gaan zoeken op de wegen. Het waren geen uitslaapuitstapjes, er was dagelijks een boordevol programma, maar ze hadden nooit moeite om er vroeg uit te komen.

In zuidelijke landen is de biodiversiteit natuurlijk groter. Er werd ook gekeken naar muizen, vlinders, spinnen en vogels. Altijd ging er een ervaren vogelaar mee. De excursies hadden tot doel veldervaring op te doen. We verzamelden data om er van te leren, niet om ze te publiceren. Hoe tel je schubben, hoe merk je een dier? Komen uit de maten bijvoorbeeld systematische formaatverschillen tussen mannetjes en vrouwtjes naar voren? Door slangen te meten konden de studenten zelf zien dat mannetjes een naar verhouding kort lichaam en een lange staart hebben en vrouwtjes een lang lichaam met een relatief korte staart.

Kunnen wetenschap en passie goed samengaan?

Voor mij wel! Heel wat wetenschappers zijn heel gepassioneerd. Je moet als wetenschapper heel nieuwsgierig zijn, en die nieuwsgierigheid is ook een soort passie. Een toepasselijk voorbeeld in 2009 is Darwin: hij was een zeer gepassioneerd mens.

Samen met Ton Stumpel schreef je de Europese veldgids Amfibieën en reptielen (2006), een gids die in een grote behoefte voorziet en waar door velen naar werd uitgezien. Jarenlang was er geen bruikbare Nederlandse gids meer op dat gebied. Je publicatielijst bevat ruim 100 (internationale) titels als auteur of co-auteur, vooral in de vorm van artikelen. Naast veel wetenschappelijke artikelen bevat de lijst ook opvallend veel populair-wetenschappelijke. Dat laatste vind je kennelijk heel belangrijk?

Ja, de toegankelijkheid voor een grote lezers- en gebruikerskring vind ik belangrijk. Verschillende keren heb ik van wetenschappelijke artikelen ook een populaire versie

Veldonderzoek met studenten in zomer 1976, 1978, 1982, 1985 en 1989

geschreven. Zoals het artikel over de muurhagedis in Maastricht in het wetenschappelijk tijdschrift Amphibia-Reptilia waarvan we meteen een tweedelige versie hebben gemaakt voor het Natuurhistorisch Maandblad (Strijbosch *et al*., 1980a, b en c). Die toegankelijkheid voor een breder publiek voel ik ook als een soort morele plicht: ik werd uit publieke middelen betaald; mensen hebben recht om te weten wat ik met dat geld deed. Wat heeft kennis voor nut als die alleen in het hoofd van iemand zit en het met diens overlijden mee het graf ingaat? Dat was destijds ook een drijfveer om jaarlijks de WARN-dagen (Werkgroep Amfibieën en Reptielen Nederland) te organiseren. De opgedane kennis van onze afdeling wilden we toegankelijk maken voor o.a. boswachters en terreinbeheerders. De RAVON-dagen hebben datzelfde doel en dezelfde opzet. De opgedane kennis, of het nu door beroepsbiologen of door amateurs is, wordt gepresenteerd aan mensen die er hun voordeel mee kunnen doen in het veld.

Een inhoudelijk zijsprongetje. Ik prik één (intrigerende) titel uit de lijst: Brutfplege bei *Lacerta agilis* und *Lacerta vivipara*. Gepubliceerd in het blad Die Eidechse (1996). Hoezo broedzorg? Daar doen hagedissen toch niet aan na het leggen van eieren?

Het was een oud verlangen om een bij toeval gedane en met behulp van studenten nader uitgewerkte waarneming eens op papier te zetten: ook bij onze reptielen bestaat een latente vorm van broedzorg.

Het is de neerslag van een lezing die ik in Duitsland heb gehouden voor de Arbeitsgemeinschaft Lacertiden, onderdeel van DGHT (Deutsche Gesellschaft für Herpetologie und Terrariunkunde).

De eerste aanleiding was het vinden van een stukje in een aflevering van De Levende Natuur uit 1919, waarin vermeld wordt hoe een vrouwtje van de levendbarende hagedis in een terrarium haar 'eitjes' afzette onder een moskussentje. De terrariumhouder verwijderde het moskussentje om te zien of de eitjes al uitkwamen, waarop het vrouwtje terugkwam om het moskussentje weer op haar eitjes te leggen. De tweede aanleiding was een bevinding bij de zandhagedis in 1978. Ik had toen twee studenten de opdracht gegeven om bij drachtige vrouwtjes van die soort een schatting te maken van het aantal eieren in hun buik. Om die schattingen op hun waarde te controleren moesten ze enkele van die vrouwtjes in een terrarium houden tot na de eiafzet, zodat een exacte telling van het aantal

Excursies juni 2006 ter gelegenheid van het uitkomen van de veldgids.

Foto's: Marijke van der Heijden

Foto: Arnold van Rijsewijk

Geschikt leefgebied voor de levendbarende hagedis met ruigte, heide, boomgroepjes en een bosrand.

eieren verricht kon worden. Een ongedurige (=gepassioneerde!) student kon niet wachten met het openen van het eiafzetholletje om zo snel mogelijk het exacte aantal eieren te kunnen tellen. Hiermee bleek hij broedzorggedrag bij het vrouwtje op te roepen. Dat kwam namelijk terug naar die plek, bedekte de eieren weer met zand en camoufleerde de eiafzetplek opnieuw. Tijdens een speciale studie naar dit gedrag enige jaren later bleek broedzorggedrag bij beide soorten oproepbaar als nestverstoring maar kort na de eiafzet plaatsvond. En het bleek dan herhaaldelijk oproepbaar. Wachtte men echter enkele uren alvorens de plek te verstoren, dan herkende de vrouwtjes hun eieren niet meer.

Je hebt je vooral toegelegd op de studie van reptielen. Iedereen die enkele publicaties van je gelezen heeft, weet dat de levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) je favoriete soort is. Kun je die voorkeur toelichten?
Het was het eerste reptiel waar ik kennis mee maakte en waarmee ik direct een soort band had, alsof ik ermee kon communiceren. Het is de meest 'menselijke' hagedis, daar kom je achter als je hem nader bestudeert. Hoe meer ik van deze soort te weten kwam, hoe meer ik besefte dat deze 'gewone' soort (de 'common lizard' in het Engels) niet zo gewoon is. Integendeel, hij is zeer bijzonder!
Het is niet alleen het meest noordelijk voorkomende reptiel, maar deze soort heeft ook het grootste verspreidingsgebied van alle landbewonende reptielen. En binnen dat gigantische areaal worden nauwelijks ondersoorten onderscheiden. De soort heeft dus een genenset dat alles aankan: van arctisch tot bijna mediterraan gebied, van zeeniveau tot 3000 m hoogte.
Net als de mens heeft hij een enorm aanpassingsvermogen, waarbij hij zich niet strak aan dogma's houdt.
Vergelijk je de levendbarende met de zandhagedis (*Lacerta agilis*), dan valt meteen de enorme plasticiteit van de eerste op. Als illustratie daarvoor kun je naar de leeftijd bij eerste reproductie kijken. Normaliter planten levendbarende hagedissen zich in hun derde levensjaar voor het eerst voort. Bij vreemde (=gewijzigde) omstandigheden krijgt echter een aanzienlijk deel van de vrouwtjes al enkele jongen in hun 2e levensjaar. Zandhagedisvrouwtjes leggen hun eerste eitjes pas in hun 4e levensjaar en daar houden ze ook bij gewijzigde omstandigheden sterk aan vast. Als er op een bepaalde plek met beide soorten door een of andere oorzaak iets negatiefs gebeurt, zal de levendbarende hagedis hierop adequater reageren dan de zandhagedis.

En heb je nog meer geheime liefdes?
Nou, als tegenhanger van de levendbarende hagedis: de zandhagedis, een soort met veel ondersoorten, die zich elk aan een bepaald gebied of omstandigheid hebben aangepast, er een andere strategie op na houden dus. En de groene kikkers: leuke soorten omdat je kunt zien dat bij hen de evolutie nog in volle gang is; ze zijn nog bezig de niches te verdelen – door soortenvorming. Het zijn zwervers, pioniers die overal terecht komen. Er hoeft maar ergens een plasje te ontstaan of ze komen er. Groene kikkers vormen een fantastisch studieobject. Uiteindelijk worden de niches verdeeld, maar dan zijn we wel honderdduizend jaar verder. En ik vind het grappige beesten, ze hebben zulke expressieve ogen!

De Hatertse en Overasseltse Vennen nemen een bijzondere plek in je hart in. Hoe gaat het daarmee?- En met de herpetofauna van dit gebied?
Schrale grond met heide, vennen en berken vormen de habitat waarin (met uitzondering van de Zuid-Limburgse soorten en de boomkikker) de meeste soorten van onze inheemse herpetofauna worden gevonden en waarin ze het goed doen. Het is het landschapstype van mijn jeugd waarin ik me goed thuisvoel. In de Overasseltse en Hatertse Vennen heb ik ongelooflijk veel kunnen werken en studeren. De Gelderse Maasduinen, noem ik ze zelf wel eens.

Kun je nog meer gebieden noemen die een speciale betekenis voor je hebben?
Dekzanden en stuifduinen: voedselarme, droge terreinen. De dieren die daar leven, hebben daar een karig bestaan. De strategie van het 'doorstaan' als overlevingsstrategie in plaats van te migreren naar betere oorden, boeit me. Die soorten maken er iets van. Bijgevolg heb ik minder affiniteit met het rivierengebied en zijn vette kleigronden, die minder uitdaging bieden. Limburg, Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel en Drenthe bieden een mooi palet aan arme gronden.

Je hebt in ruim 35 jaar veel veldonderzoek gedaan. Wat waren daarbij de meest verrassende vondsten of ontdekkingen?
De ecologische plasticiteit, waarvan de levendbarende hagedis zo'n mooi voorbeeld is. Het is een ovovivipare (eierlevendbarende) soort. In onze contreien worden de jongen in een dun vlies geboren, waar ze kort na de geboorte uitkruipen, in ieder geval binnen enkele uren tot (maximaal 4) dagen. Maar dat kan soms ook al in het moederlichaam gebeuren, waardoor ze dan zonder vlies geboren worden. Maar in sommige gebieden van Europa leggen ze eieren: alle tussenvormen zijn er dus. In een goed jaar kunnen ze hun eerste reproductie in het 3e levensjaar overslaan en dan extra hard groeien, om hierna in hun 4e levensjaar een zeer groot legsel te produceren. En zoals al gezegd, slechte jaren kunnen ze opvangen met juist vervroegde voortplanting.

Heb je wel eens een levendbarende hagedis 'levend' zien baren?
Nee. De paar keer dat ik getuige was van een geboorte zaten de jongen nog in het eivlies, dat ze kort daarna met behulp van hun eitandje open scheurden. Dit betrof terrariumwaarnemingen, en daar ben ik vrij snel na aanvang van de studie mee opgehouden.

Onrustbarende conclusies, geruststellende tendensen?
Met de soorten van de droge, voedselarme gronden gaat het in ons land helaas absoluut niet goed! Het regerings-

beleid mikt zoals altijd op korte-termijn resultaten. Voedselrijke gebieden worden bevoordeeld, want die leveren direct resultaat op. Als je weelde aanbiedt, heb je een gebied zó bevolkt met 'nieuwe' natuur, wat een kunst! Producten van het menselijk brein, zoals Galloways en Konikpaarden, noemen we nu 'natuur'! Dat maakt me soms woedend!
Met voedselarme gebieden ligt dat heel anders. Als we natuur in voedselarme gebieden willen beschermen –in Europa wordt er nog steeds ontgonnen!- dan kost dat meer geld. Wij hebben de verantwoordelijkheid voor soorten die hier van nature voorkomen. Het is onze taak juist die genetische codes te bewaren die schaars zijn. Het is de brandnetel tegen de dopheide, de gans tegen de klauwier.

Je bent alweer bijna 10 jaar met pensioen. Hoe bevalt het 'achter de geraniums'?
Het bevalt me 110%! Ik zit namelijk helemaal niet achter die vensterbank. Nog lang nadat ik met pensioen ging heb ik gewerkt aan de soorten van de Overasseltse en Hatertse Vennen, ik heb veel lezingen gehouden en artikelen geschreven en ik heb een aantal klusjes voor RAVON gedaan. Eindelijk kreeg ik ook de tijd om de grenzen van de bestaansmogelijkheden van de levendbarende hagedis op te zoeken. Zo heb ik die nu opgezocht in het echte arctische gebied (Lapland), in de superatlantsiche (Ierland) en in de mediterrane zone (Spanje, Zuid-Frankrijk en Italië), waar de soort haar zuidwestgrens vindt. De uiterste zuidpunt ligt in het Rhodopigebergte in Zuid-Bulgarije. En onlangs heb ik de levendbarende opgezocht op een drijvend veeneiland in de Duitse Waddenbocht, op zeeveen dus!

Voor de mensen bij RAVON ben je nog altijd een direct bereikbare vraagbaak en adviseur/begeleider bij bepaalde projecten. Kun je iets zeggen over je relatie met RAVON, haar werkveld, haar bijdrage aan het natuurbeleid op het herpeto- en vissengebied, de contacten met de werknemers of de RAVON-dag?

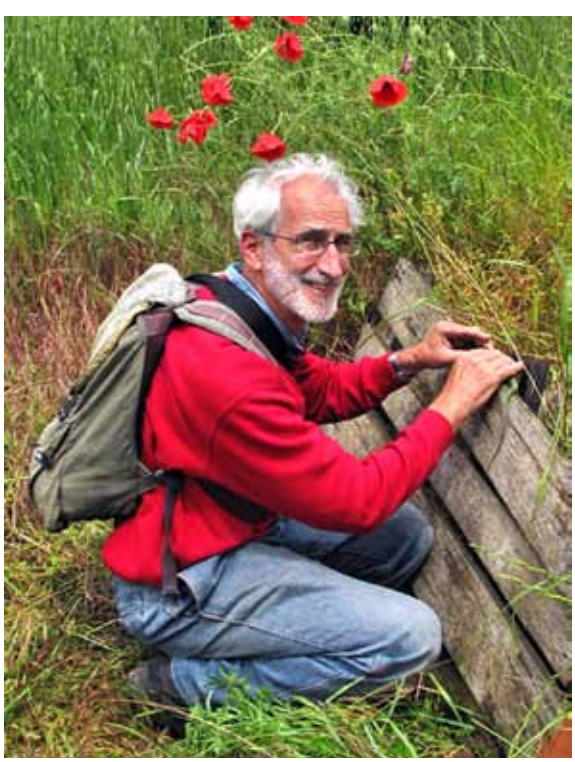

Ik heb heel veel met RAVON! Jan van Gelder en ik hebben geprobeerd de bescherming van de herpetofauna niet alleen een papieren wet te laten zijn. Onder andere werden daarvoor de WARN-dagen georganiseerd, met als directe vrucht dat er ook vlees op het wettige skelet kwam. De RAVON-dagen hebben die thematiek direct en geruisloos van de WARN-dagen overgenomen. Met het bestuderen van soorten en de daarbij behorende habitats is er veel kennis vergaard en RAVON doet ook nu nog niet anders; als landelijke organisatie draagt ze die kennis uit. Voor mij is dat de verwezenlijking van een droom!

Literatuur

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, in prep.. De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse Fauna deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, European Invertebrate Survey-Nederland.
Strijbosch, H. 1976. Een vergelijkend syntaxonomische en synoecologische studie in de Overasseltse en Hatertse Vennen bij Nijmegen. Dissertatie, Nijmegen. 335 p.
Strijbosch, H., J.J.A.M. Bonnemayer & P.J.M. Dietvorst (1980a). The northernmost population of Podarcis muralis (Lacertilia, Lacertidae). Amphibia Reptilia 1: 161 172.
Strijbosch, H., J.J.A.M. Bonnemayer & P.J.M. Dietvorst (1980b). De muurhagedis (Podarcis muralis) in Maastricht. Deel I: Structuur en dynamiek van de populatie. Natuurhistorisch Maandblad 69(11): 210 217.
Strijbosch, H., J.J.A.M. Bonnemayer & P.J.M. Dietvorst (1980c). De muurhagedis (Podarcis muralis) in Maastricht. Deel II: Biotoop en biotoopgebruik. Natuurhistorisch Maandblad 69(12): 240 245
Strijbosch, H. 2004. Levendbarende hagedis op weg naar de Rode Lijst? Meetnet Reptielen – Nieuwsbrief RAVON Werkgroep Monitoring 29: 22-24.
Strijbosch, H. en J. van Gelder. 1996. Brutfplege bei Lacerta agilis und Lacerta vivipara. Die Eidechse 7 (H.17): 24-29.
Strijbosch, H. & J.J. van Gelder, 1997. Population structure of lizards in fragmented landscapes and causes for their decline. in: Böhme, W., W. Bischoff & T. Ziegler (eds.): Herpetologia Bonnensis, Bonn (SEH): 347-351
Stumpel T. en H, Strijbosch, 2006. Veldgids Amfibieën en reptielen. KNNV Uitgeverij, Zeist. 320 p.
Strijbosch, H. 2008. Aantallen schatten bij hagedissen. RAVON 10(1): 1-11. Stichting RAVON, Nijmegen.

Summary
At the RAVON members meeting on November 7, 2008 dr. Henk Strijbosch received the Lenders Award for his stimulating role during his more than 30 years of lectureship at the Radboud University in Nijmegen. Thanks to his inspiring and open minded way of education many students in zoology became passionate herpetologists. The field excursions in many European countries, guided by Henk Strijbosch, were famous among the students. His favourite species is the common lizard (*Zootoca vivipara*), which he has studied intensively. The Lenders Award was established in 2006, to honour persons who have distinguished themselves for their efforts to protect native amphibians, reptiles and fish. The award is named after Ton and Rob Lenders, two brothers who played an important role in the study and protection of these animals in the Netherlands.

Annemarie van Diepenbeek (RAVON)
Postbus 1413
6501 BK Nijmegen
a.v.diepenbeek@ravon.nl

Henk zet een gevangen smaragdhagedis klaar om te fotograferen, 9 mei 2008 Slovenië, Dragonja.

Foto: Grisa Planić